

Motion

1982/83: 703

Lars Werner m. fl.

En engångsskatt på stora förmögenheter

Alla tillgängliga undersökningar vitsordar att inflationen har haft kraftiga omfördelningseffekter till fördel för högre inkomsttagare och stora förmögenhetsägare, men till nackdel för lägre inkomsttagare och små förmögenhetsägare. Inflationen har karaktären av nollsummespel, dvs. det en förlorar vinner någon annan.

I en undersökning av Inflationens omfördelningseffekter via hushållens finansiella tillgångar och skulder 1980 (TCO-ekonomernas höstrapport 1980) skriver Roland Spånt:

De verkligt betydande och sannolikt för all framtid bestående inflationsvinster och inflationsförlusterna under sjuttioalet och hittills under 80-talet uppstår (däremot) genom minskningar i det reella (verkliga) värdet av finansiella fordringar och skulder. Under inflation och med nuvarande skatte- och avdragssystem minskar värdet av bankinlåning, kontanter, obligationer, fastighetslån, studielån, personliga krediter osv. Inflationen minskar också värdet av tillgångarna i AP-fonder, SPP och andra pensionsfonder.

Spånt använder storleken på hushållens finansiella tillgångar som ett grovt mått på omfördelningseffekter som inflationen orsakar. År 1980 hade hushållen sammanlagt omkring 400 miljarder kronor på bank, i pensionsfonder, i AP-fonden eller i personliga fordringar. Vid en inflationstakt om 13–14 % sjunker enbart dessa nämnda tillgångars reala värde med storleksordningen 50–55 miljarder kronor. Detta kan uppfattas som en bruttouppskattning av inflationens omfördelningseffekter via finansiella fordringar och skulder.

För att få fram nettoeffektens storlek måste man ta hänsyn till att ett hushåll samtidigt kan ha finansiella fordringar och skulder liksom till inverkan av räntan. Ett hushåll kan betraktas som vinnare om dess skulder överstiger dess finansiella tillgångar. Spånt finner att andelen vinnare stiger monotont med inkomsten från under 10 % av antalet hushåll i den lägsta inkomstklassen till nära 80 % i den högsta. Spegelbilden är naturligtvis att antalet förlorare sjunker. I alla inkomstskikt finns hushåll med vinster och hushåll med förluster. Upp till ca 83 000 kr. i disponibel inkomst är dock förlusterna större än vinsterna, men vid högre inkomster är vinsterna större än förlusterna och vid mycket höga inkomster mångdubbelt större än förlusterna. I det högsta inkomstskiktet är inflationsvinster

— — — i det närmaste groteska – 64 000 kr. i genomsnitt utslaget på alla hushåll i skiktet oavsett om de är vinnare eller förlorare. Man kan förutsätta att

inflationstvinsterna är skattefria. Det innebär att för det högsta inkomstskiktet motsvarar en inflationsvinst på 64 000 kr. vid 85 % i marginals katt en skattepliktig inkomst om nära 430 000 kr.

Roland Spånt sammanfattar resultatet av undersökningen på följande sätt:

De resultat som framkommit är synnerligen klara och entydiga. Inflationen gynnar systematiskt höginkomsttagare och missgynnar låginkomsttagare, gynnar "högre" socialgrupper och missgynnar "lägre" och drabbar hårdast pensionärerna. Både i kronor räknat och i procent av disponibel inkomst är fördelningseffekterna i många fall ytterst betydande. Inflationens omfördelningseffekter hade naturligtvis varit oacceptabla även utan denna höginkomstprofil. Inflationens systematiska gynnande av de högre inkomstskikten gör den än mindre försvarlig – men kanske lättare förklarlig.

De undersökningar som publiceras i den nyligen framlagda realbeskattningsutredningen (SOU 1982:1) bekräftar Spånts resultat. I två från varandra oberoende studier visar riksrevisionsverket (RRV) och statistiska centralbyrån (SCB) hur förmögenheter och inkomster omfördelats mellan olika hushåll under senare delen av 1970-talet.

Det visar sig i både RRV:s och SCB:s undersökningar att andelen vinnare på inflationens omfördelning verkar stiger brant med hushållens och individernas inkomster. I de lägsta inkomstskikten tjänar 15 % på inflationen. Denna andel ökar till 30 % i de typiska industriarbetarskikten för att i de övre inkomstskikten omfatta fler än 80 % av alla inkomsttagare.

Det är emellertid inte bara andelen vinnare som ökar med inkomsterna. Det gör också vinsterna på inflationen. Som exempel kan anföras följande:

I gruppen med inkomst av tjänst över 285 000 kr. utgjorde antalet vinnare på inflationen år 1979 inte mindre än 86 %. Inflationstvinsten per individ uppgick till 56 300 kr. i detta skikt.

Alla som skaffat sig fast egendom med stor skuldsättning vinner på inflationen. Egnahemsägare med stora lån hör till denna vinnargrupp. Realbeskattningsutredningen skriver:

Det brukar sägas att inflationen årligen omfördelar ett antal miljarder kronor från sparare till lånare. En mer korrekt beskrivning är att inflationen, skattesystemet och räntebidragen inom bostadsfinansieringssystemet i kombination leder till en förmögenhetsöverföring från sparare och det allmänna till låntagare. Det allmänna (skattebetalarna) står för en större del av förlusterna till låntagarna inom hushållssektorn än sparare inom hushållssektorn.

LO-tidningen (47/1982) har på grundval av RRV:s undersökning gjort en jämförelse mellan inflationstvinsterna och löneökningar. I nedan återgivna tabell jämförs de årliga inflationstvinsterna med de årliga reallöneförändringarna efter skatt, åren 1975, 1976, 1977 och 1979. Den övre raden anger i miljarder kronor och i 1982 års penningvärde den summa som varje år tillföll

dem som vann på inflationen. Den nedre raden visar reallöneökningarna (och reallöneminskningarna) efter skatt under samma period. Även dessa löneförändringar anges i miljarder kronor och i 1982 års penningvärde. Bakom förändringarna i reallöner ligger till viss del samtida förändringar i sysselsättningen.

	1975	1976	1977	1979
Inflationsvinnarnas förmögenhetsvinster	10,8	13	18	15,1
Reallöneförändringen efter skatt	14,4	7,4	- 2	- 1,9

1977 och 1979 uppgick alltså inflationsvinsterna till 18 resp. 15 miljarder kronor, medan reallönerna efter skatt båda åren sjönk med 2 miljarder kronor.

Inflationsvinsterna omfattar alltså årligen mycket större belopp än förändringarna i reallönessummorna och förändringarna genom omläggningar i skattesystemet. De anförda uppgifterna visar ändå bara utvecklingen för hushållen. Aktiebolag, stiftelser och andra juridiska personer gör också stora inflationsvinster som endast delvis speglas i data beträffande enskilda och hushåll. Detta understryker endast ännu mera konstaterandet att omfördelningen genom inflationen har regressiva verkningar.

Den avgörande uppgiften är naturligtvis att söka stoppa inflationsutvecklingen. Den uppgiften kräver insatser över hela den ekonomiska politikens fält och avgörande maktförskjutningar i samhället. Den väldiga omfördelning som skett genom inflationen under det senaste årtiondet gör det emellertid nödvändigt med åtgärder för att söka eliminera så mycket som möjligt av denna omfördelning. En åtgärd i detta syfte kan vara en engångsskatt på stora förmögenheter, förslagsvis uttagen med 10 % på de beskattningsbara förmögenheterna. Om inflationen fortsätter och skapar nya stora förmögenhetsöverföringar får en sådan operation upprepas.

Med hänvisning till det anförda yrkas

att riksdagen hos regeringen begär förslag till en engångsskatt på stora förmögenheter avsett att motverka förmögenhetsöverföringarna genom inflationen.

Stockholm den 20 januari 1983

LARS WERNER (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

HANS PETERSSON (vpk)

i Hallstahammar

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

TOMMY FRANZÉN (vpk)